

Ks. Wiesław Przygoda
Wydawnictwo KUL
Lublin 2004 ss. 523

POŚLUGA CHARYTATYWNA KOŚCIOŁA W POLSCE. STUDIUM TEOLOGICZNO-PASTORALNE.

Działalność charytatywna Kościoła należy do głównych jego zadań. Istniejąca od początków jego istnienia posługa charytatywna, po II Wojnie światowej została w Polsce poważnie ograniczona. Wraz z przemianami, które dokonały się po 1989 roku Kościół w Polsce zyskał nowe możliwości w prowadzeniu działalności charytatywnej. Powrócono, o ile to było możliwe, do przerwanych inicjatyw duszpasterskich, jak również podjęto wiele nowych form pracy, dostosowując posługę charytatywną do aktualnych potrzeb i wyzwań.

Charytatywnej posłudze Kościoła poświęcanych jest coraz więcej opracowań teologicznych. Dotyczą one teologicznych podstaw tej posługi, wskazują na jej nadprzyrodzone źródło i cel, jak również wskazują na nowe potrzeby i aktualne wyzwania dla duszpasterzy i świeckich. Wielu autorów, którzy na gruncie polskim podejmowali zagadnienia dotyczące posługi charytatywnej Kościoła koncentrowało się wokół szczegółowych zagadnień wynikających z ich zainteresowań naukowych, bądź z potrzeby duszpasterskiej. Zagadnienia te skupiają się głównie wokół wybranych zagadnień lub poszczególnych środowisk, w których realizowana jest posługa charytatywna.

W recenzowanej rozprawie ks. W. Przygoda podjął próbę całościowego przedstawienia posługi charytatywnej Kościoła w Polsce. Rozprawa jest opracowaniem naukowym, uwzględniającym zarówno teologiczne założenia posługi charytatywnej, aktualne uwarunkowania duszpasterstwa Kościoła w Polsce, jak i założenia metodologiczne właściwe dla teologii pastoralnej. Stara się rozwiązać problem naukowy dotyczący wymagań stawianych przez Nauczycielski Urząd Kościoła różnym

podmiotom kościelnym podejmującym posługę charytatywną, sposobów ich realizacji w aktualnej, polskiej rzeczywistości oraz wniosków i postulatów, jakie należy wysunąć pod adresem odpowiedzialnych za działalność charytatywną w Polsce.

Ten problem naukowy ks. W. Przygoda rozwiązuje w trzech częściach swojej rozprawy. Pierwsza część, normatywna, przedstawia istotę, podstawy teologiczne oraz podmiot i przedmiot posługi charytatywnej Kościoła. Autor rozprawy ukazuje, że działalność charytatywna w Kościele ma swoje korzenie w trynitarniej miłości Boga, będącej źródłem miłości chrześcijańskiej. Przedstawia następnie chrystologiczne, pneumatologiczne i eklezjologiczne podstawy działalności charytatywnej. Ponadto, rozdział pierwszy tej części rozprawy ukazuje miłość bliźniego w świetle antropologii teologicznej oraz społeczny wymiar działalności charytatywnej Kościoła. Podmiotu działalności charytatywnej w Kościele dotyczy rozdział drugi. Autor przedstawia, na tle służebnego charakteru urzędów kościelnych, rolę i zadania duchowieństwa, laikatu i osób konsekrowanych jako podmiotu tej działalności. Stosunkowo wiele miejsca poświęca znaczeniu duchowieństwa, omawiając kolejno znaczenie dla posługi charytatywnej biskupów, prezbiterów i diakonów. Przedmiot zaś działalności charytatywnej Kościoła to ubodzy, rozumiani w sposób szeroki – ubodzy duchowo i materialnie. W trzecim rozdziale, opierając rozważania o przedmiocie działalności charytatywnej na opcji preferencyjnej na rzecz ubogich, ukazuje Autor różnorakie kategorie ubogich: wewnątrz wspólnoty rodzinnej, chorych, niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie. Autor przedstawia także formy pracy wychowawczej i kształceniowej mającej na celu przezwyciężenie ubóstwa.

Część druga rozprawy przedstawia realizację funkcji charytatywnej Kościoła w Polsce. Aby ukazać aktualny stan tejże realizacji autor zastosował szereg metod empirycznych, takich jak: wywiad, obserwacja, posłużył się techniką ankietową. Metody te, połączone z metodami właściwymi dla nauk teologicznych, pozwoliły w efekcie na ukazanie obrazu realizacji działalności charytatywnej. Ks. W. Przygoda prezentuje najpierw stan świadomości duszpasterzy i wiernych na temat posługi charytatywnej. Na świadomość tę składają się: wiedza na temat tej posługi, jej obecność w przepowiadaniu, formy zaangażowania w nią, a także świadomość jej rozwoju przejawiająca się w wysuwanych propozycjach nowych form pracy. Następnie autor przedstawia środowiska, w których posługa charytatywna jest realizowana. Są to różne płaszczyzny działalności duszpasterskiej Kościoła: ogólnopolska, diecezjalna i parafialna, a także działalność charytatywna instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń chrześcijańskich. W tej części rozprawy przedstawione zostały ponadto

formy posługi charytatywnej Kościoła w Polsce. Autor ukazuje je w odniesieniu do poszczególnych osób, będących przedmiotem tejże posługi.

Trzecia część recenzowanej rozprawy posiada charakter normatywny. Opierając się na wskazaniach Kościoła dotyczących posługi charytatywnej i ich aktualnej realizacji w rzeczywistości polskiej, ks. W. Przygoda formułuje wnioski i postulaty pastoralne. Odnoszą się one bezpośrednio do odnowy posługi charytatywnej Kościoła w Polsce. Autor wskazuje najpierw na kierunki odnowy formacji charytatywnej. Są to, według niego, poszerzenie zakresu treści tej formacji w odniesieniu do poszczególnych jej podmiotów, a także wykorzystywanie nowych form kształcenia, takich jak na przykład: studia specjalistyczne, kursy, sympozja i szkolenia. Odnowa działalności charytatywnej dotyczy także jej organizacji. Jak podaje autor, dotyczy ona wszystkich płaszczyzn życia duszpasterstwa w Kościele, a także posługi instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń laikatu. Odnowy potrzebują, jak podaje autor, również formy i metody pracy charytatywnej Kościoła w Polsce. Wskazuje on na różnorakie formy, które byłyby adekwatne do potrzeb i specyfiki różnych grup osób ubogich.

Rozprawa zawiera bogatą bibliografię dotyczącą posługi charytatywnej. Składa się na nią wybór dokumentów Kościoła, tak powszechnego, jak i Kościołów partykularnych: w Polsce i za granicą. Bibliografia zawiera ponadto bogatą literaturę przedmiotu, będącą refleksją teologiczną autorów polskich i obcych. Ponadto, autor zaopatrzył rozprawę w streszczenie w języku niemieckim, które otwiera ją na szersze grono czytelników.

Recenzowana rozprawa zawiera walor zarówno teoretyczny, jak i praktyczny. Adresowana jest bowiem tak dla duszpasterzy, jak i do teologów. Na teologiczną wartość opracowania ks. W. Przygody składa się wiele elementów, wśród których na czoło wysuwają się: źródłowość i wszechstronność. Oparcie pracy na nauczaniu Kościoła rzutuje na teologiczny charakter tego opracowania. Wskazuje ponadto, że posługa charytatywna wywodzi się nie z naturalnych pobudek różnych osób, ale ma swoje źródło w Bogu i Jego miłości.

Niewątpliwym walorem pracy jest jej wszechstronność. Przejawia się ona najpierw w tym, że obejmuje całokształt posługi charytatywnej Kościoła w Polsce: całościowo potraktowany został jej teren, podmiot i przedmiot, wyczerpująco autor starał się przedstawić aktualne formy i metody pracy. Walor ten sprawia, że opracowanie to może stać się punktem wyjścia do dalszych badań nad posługą charytatywną Kościoła w Polsce. Wszechstronność sprawia także, że rozprawa ta jest cenną lekturą dla studentów, zwłaszcza dla studentów teologii, jak i dla wszystkich zainteresowanych pracą charytatywną.

Ze względu na aktualność podejmowanych zagadnień i osadzenie w polskiej rzeczywistości recenzowana rozprawa jest cennym źródłem wiedzy dla naukowców poruszających się na gruncie nauk społecznych. Szczególnym źródłem wiedzy jest ona dla tych, którzy badają rolę Kościoła katolickiego w społeczeństwie polskim, jak również dla tych, którzy zajmują się zagadnieniami charytatywnymi na terenie Polski.

Rozprawa ks. W. Przygody jest także cenną pozycją dla wszystkich, którzy podejmują prace charytatywną w Kościele, zarówno duchownych, jak i osób konsekrowanych i świeckich. Wszechstronność terenu badań pozwoliła Autorowi na wyciągnięcie wielorakich wniosków dotyczących pracy charytatywnej na różnorodnym terenie. Na ich podstawie wysuwa on wiele postulatów, które mogą być cennymi wskazówkami dla podejmujących inicjatywy pastoralne. Postulaty te dotyczą bowiem kierunków, metod i form pracy charytatywnej na płaszczyźnie ogólnopolskiej, diecezjalnej i parafialnej.

Ks. Dariusz Lipiec
WSD Siedlce